

Rimsu, rimssu vai rimpsu?

Tämä oikeinkirjoituskysymys koskee sanajoukkoa, jossa voi erottaa kolme pienempää ryhmää: 1. »asiallisia» yleis-kielen sanoja, 2. eräitä erisnimiä ja 3. suurehkoa määrää kuvailevia (us. tilapäisiäkin) sekä enimmäkseen murteisiin rajoittuvia tai harvinaisia sanoja.

Esim. (tässä kaikki kirjoitettuina *ms*:llisinä):

1. jämsi(viila), kamsu, komsio, limsiö, lämsä, mamselli, pomsu, rimsu, simsi.

2. Jämsä, Komsu, Kramsu, Rämsän-ranta, Simsiö, Sumsa ym.

3. hamsia, homsa (homsu, homsottaa, hömsöttää jne.), humsahtaa, humsis, jumsia, kimsu, kimsu(t)a, kumsia, kämse, lamsia, lomsia, ramsi, remseä, romsi, romsu, rämsy, römsä, römsy, simsiä jne.

Sampsu ja simpsukka esiintyvät aina *mps*:llisinä.

Seuraavassa valikoima merkintöjä eri kirjoitustavoista:

ms.

Muutamissa 1. ryhmän sanoissa yleinen: *komsio*, *limsiö*, *lämsä*, *pomsu*. Lönnrotin sanakirjassa eräissä sanoissa (esim. *lims*-). Cannelinin Kielioppaassa: *kom-sio* — komssio, *mamselli* (muuten *mss*); suom.-ruots. sanak. (5. p.) on *remseä*. Erisnimissä (paitsi Sampsassa) *ms* on melkein yksinomainen (murteissa tosin äännetään esim. jämpä, simsiö).

Nyky-suomen sanakirjan lipustossa suurin edustus seur. sanojen kohdalla: *lämsä* (mm. Aho, Lehtonen, Karhumäki, Leinonen), *rimsu* (Aho, Kataja, Toppila, Jotuni, Talvio), *remseä* (Sillanpää, Sep-

pänen, Halme, Pihkala), *limsiö* (P. Eskola, M. Sauramo, Iso Tietosanak.). Sen sijaan *kamsu*-sanassa pienin edustus (Aho, Canth, Paulaharju). *Hamsia* ja *homsa* = 0.

mss.

Sekä Cannelinin että Saarimaan yleisestisuositama (*hamssia*, *limssiö*, *lämssä*). Cannelin viittaa perusteluna verbeihin *tanssia* ja *marssia*. Lönnrotilla ainakin *lämssä*, Cann. sanak. appellatiivi *jämssä*.

Nyky-suomen sanakirjan lipustossa laaja edustus sanassa *rimssu* (Aho, Kianto, Lehtonen, Järventausta, Kilpi, Nuoliavaara). Myös *lämssän* käyttäjiä on melko runsaasti, mutta ei yhtä edustavia. *Kamssu* on mm. Aholla, Lehtosella ja Kiannolla. *Limssiöstä* on pari lippua, *remssestä* kymmenkunta, *hamsia* on vain Volter Kilvellä ja *homssa* Valter Juvalla (eräitä muita *homss*-sanoja: Heporauta, Valtari, Nuoliavaara).

mps.

Esiintyy varsinkin 3. ryhmän sanoissa (esim. *hampsia*, *rompsi*, *römpä*; Cann. sanak. *rimpsu*). Lönnrotilla *ms*:n rinnalla (esim. *kamps*-). Kalevalassa ja Kantelettaressa: *hampsia*, *hempsutella* (mutta esim. *lämsä*).

Nyky-suomen sanakirjan lipustossa selvästi voitolla sanassa *kampsu* (Aho, Sillanpää, Leino, Nortamo, Kataja, Talvio, Kauppi-Heikki, Tarkiainen). *Rimpsu*-sanassa edustus pienin (Lehtonen, Manninen, Heporauta, Tiitus). *Rempseä* melkoisesti (Karhumäki, Jotuni, Hellaakoski, Kianto), mutta *limp-*

siötä, lämpsää ja *hompjaa* vain nimeksi. *Hampsia*-sanassa suurin edustus (mm. Ahti Rytkönen, Maiju Lassila). — NS:n käsikirjoituksessa on päähakusanana *hampsia*, sen rinnalla *hamssia*.

Eräistä tutkimuksista olen poiminut seuraavat kansanmurteita koskevat tiedot: Kannisto Urjalan ym. murt.: *kimp-sua*; Laurosela Etelä-Pohjanmaalta: *mps* koko alueella ja asiakirjain mukaan jo keskiajan lopulta; Ikola Ala-Satakunnasta: *mps* yleinen, samoin naapurimurteissa (myös jo keskiajalta); Vilkuna Nivalasta: *kampusu* (leipälaji); Genetzin partikkelitutkimus: *ms* ja *mps* rinnan (*romsis* — *rompsis* jne.). Wichmann mainitsee Lestijoelta, että *mss*:ää käytetään vain lainasanoissa. Muuta ei *ms*:stä mainittu niissä tutkimuksissa, joissa tätä asiaa huomasin käsitellyn.

Kun kaikilla kolmella kirjoitustavalla on tukenaan sekä ääntämys että melkoinen käyttö, on vaikeata saada aikaan yhtenäisyyttä, vaikka *mss*:ää suosittaakin kaksi opasta. Erisnimien *ms* on yleiskielessä vakiintunut, useiden 1. ryhmän sanojen kirjoituksessa se on myös selvästi voitolla, 3. ryhmä taas jakaantuu osaksi *ms*:llisiin ja luullakseni pääosaltaan *mps*:llisiin. Käytäntö näkyy kokonaisuudessaan olevan voimakkaammin *ms*:llisen ja *mps*:llisen kirjoitustavan kannalla kuin suositetun *mss*:llisen. (Kellanneeko muuten *tanssia* ja *marssia*

-sanojen analogia ollenkaan perusteluksi *mss*:n puolesta? Kysymyksessähän on etupäässä omia sanoja.)

Millainen kompromissi olisi tehtävä? Yritettäväkö *mss*:ää kaikkialle muualle paitsi erisnimiin (siis suurin piirtein niin kuin otaksun Cannelinin ja Saarimaan tarkoittaneen) vai suositeltava *ms*:ää 1. ryhmän sanoihin ja *mps*:ää 3. ryhmän sanoihin [näiden ryhmien rajakaan ei ole selvä, niin että osaksi pitäisi ratkaista in casu]?

Hannes Teppo.

Suom Kirj. Seuran kielivaliokunnan työjaosto käsitteli kokouksessaan 6. 12. —45 tässä esitettyä kysymystä ja päätti suosittaa sellaista kirjoitustapaa, että

1. ja 2. ryhmän sanat kirjoitetaan *ms*:llisinä,

3. ryhmän sanat *mps*:llisinä.

Tähänastinen kirjoitustapojen kirjavuus selkeytyisi tätä periaatetta noudattaen siten, että normaalikielessä päättäisiin *ms*:n käytöllä suurin piirtein yhtenäisyyteen (erisnimien vakiintunutta asua ei kannattaisi yrittääkään järkyttää: *Jämsä*). Kuvailevien ja murteisiin kuuluvien sanojen *mps* leimaisi ne selvästi omaksi ryhmäkseen. Joissakin tapauksissa tietenkin jää harkinnanvaraiseksi, milloin sana kuuluu kolmanteen eikä ensimmäiseen ryhmään.